

περιμαζεύω εγώ ή σύ, αν μπορούμε, ή τουλάχιστον να προσπαθήσουμε.

Ο Φρόνιμος. Εγώ θα σώσω το Ρωμαϊκό.

Ο Ζωντιανός. Σιχαίνουμε τη φράση σου. Ναι, σύ θα το σώσεις. «Ο καθείς μας πρέπει να ελπίσει ότι σ' αυτόν έλαχε να σώσει το έθνος του». Έτσι θα προσπαθήσουν πολλοί και θα τ' ελπίσει όποιος ήμπορέσει. Και αν ακόμα ήταν αλήθεια πως ούς ένα Έλληνα δέ βρίσκεis στη Μακεδονία, πρέπει να είναι ελληνική ή Μακεδονία. Άλλα κράτη αρπάζουν πόλεις και χώρες, και μετς και εκείνα που είναι ιδικά μας, και εκείνα δέν τά κρατούμε. Φοβούμεθα μή μς είπουν οι Ευρωπαίοι ότι δέν είναι ιδικά μας. Με ντροπή μεγάλη και δειλά-δειλά τολμούμε κάποτε να έκαστομίζουμε ότι έχουμε κάποιαν έπιρροή στη Μακεδονία.

Με ντροπή και με δειλία, γιατί τι θα είπη ή κοινή γνώμη αν μς άκούση: Άφού οι Βούλγαροι τήν έχουν στο μάτι τη Μακεδονία και φωνάζουν ότι είναι ιδική τους, ταιριάζει νάν τη θέλουμε και μετς; Άς γείνουμε όσο μπορούμε μικρότεροι μή τυχόν θυμώσουν εναντίο μας οι Βούλγαροι ως μς κατακρίνει ή κοινή γνώμη της Ευρώπης... Ω αίσχρ άνθρωπάκια, φοβίμια!

Δε με μίλει αν βάλω σέ δύσκολη θέση Κυβέρνηση, τήν όποιαν δέ σέβουμαι. Δέν είμαι καμωμένος για τήν κυβέρνηση ή το κράτος, έγαινα για το έθνος. Για τήν κυβέρνηση αίστανουμαι περιφρόνηση. Όταν τη συλλογίζουμαι ξεπέφτω, υακρίνομαι. Και ύψώνουμαι, άνοιγω, άνοδοβώ άμα αίσθάνουμαι τόν Έλληνισμό. Όπουδήποτε του Έλληνισμού και αν έρεθώ θα προσπαθήσω να δυναμώσω, να ζωντανέψω, να ζυπνήσω τήν ψυχή του, και άς γείνη, τι γείνη. Και θα προσπαθώ πάντα, χωρίς να στογάζουμαι αν έχη ή δέν έχη στόλο ή στρατό ή Έλληνική Κυβέρνηση. Έξυπνώ κάθε ύπνον, κεντώ κάθε άνιαν, συνδαιλιζώ κάθε στάχτη, ξεσκεπάζω κάθε σπινθήρα κρυμμένο, άνάπτω φωτιά ρεθυμένη, βγάζω κάθε πνοή κουρασμένη, πνίζω κάθε χορδή σιωπηλή. Έξυπνώ, έξυπνώ, έξυπνώ γι' αυτό λέγουμαι και Ξυπνητήρι.

Και σύ Φρόνιμε, λέγεις: «Μήν κινηθής, μήν έκστομίσης λέξη, μή γεννήσης ζήτημα, γιατί βάζεις σέ μπελά τήν Κυβέρνηση τήν Έλληνική. Αί, και ποίόν τόν μέλει για τήν Κυβέρνηση τήν Έλληνική; Ποιός μπορεί να ενδιαφέρεται γι' αυτήν; Τι μέννοιαζεις αν κινδυνεύει να πέση ή να σηκωθ ή Κυ-

βέρνηση, ό Βασιλεύς, οι βουλευται, οι ύπουργοί, και να ποδοπατηθ ή τή Σύνταγμα και ή καθολική ψηφοφορία, και να μείνη εις τούς δρόμους ό τμηματάρχης, ό γραμματέας, ό νομομηχανικός; Τι άντιπροσωπεύει ή Έλληνική Κυβέρνηση; Βεβαίως όχι τόν Έλληνισμό. Άν τόν άντεπροσώπευε, θα έπρεπε να είχαμε από καιρό άπελπιστή. Οι Έλληνες κοντεύουν να πιστέψουν ότι το Έλληνικό κράτος είναι ή πραγματικότητα. Οι Έλληνες σχεδόν λένε ότι ή αλήθεια είναι το κράτος, και το κράτος ή αλήθεια. Και εγώ άρνούμαι τήν πραγματικότητα αυτή, και λέγω ότι ή ελληνική αλήθεια είναι κάθε άλλο παρά το κράτος είναι κάτι που δέν το διακρίνουν οι πολλοί και όμως υπάρχει. Και αν τουρکیή πάλι, το κράτος, λίγο με πειράζει, άφού ή ελληνική αλήθεια πάντα θα ύπάρχη—ή Γ ή και ή Ιστορία του Έθνους.

Παράδοξα εν τούτοις φαίνονται μερικά πράγματα. Γιατί βλέπω άλλα φώτα εγώ και άλλα βλέπουν οι πολλοί; Δέν είναι εύκολο να φωτίσω το έθνος μου; Γιατί να είμαι μόνος, καταμνος; Και ένα άλλο. Όταν ένας άνθρωπος του Γένους δέν φοβάται, πως μπορεί να φοβάται το Γένος; Όταν το Γένος φοβάται, πως ένας άνθρωπος του Γένους δέ φοβάται;

Εγώ να φοβηθώ δέν μπορώ. Πως να κάμω το έθνος μου άτρόμητον; Όταν ένας του Γένους δέ θέλει να χαθ ή το Γένος, πως μπορεί το Γένος να χαθ ή; Άφού εγώ δέ θέλω να χαθ ή το έθνος μου, πως μπορεί το έθνος μου να χαθ ή;

Άκούω τώρα φωνή σκληρή αλλά φιλική, φωνή φίλου (όχι του Φρόνιμου) που λέγει ήσυχα, συλλαβιστά: «Φτάνει να είσαι όσον πρέπει δυνατός».

ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Φεγγάρι άσημογάλανο, στολίδι έσύ της νύχτας,
Πού σέ θωρώ τάποδραδο και σέ ζητώ τη μέρα,
Κάνε φτερά τα σύνεφα και πέτα στην παιδούλα,
Πούχει το φώς στην κόμη της, το φώς και στη

Πού μοναχή τήν άφησα και γέρνει στήν άγκάλη
Της νύχτας, και στόχνόφωτο τήν ύψη μουάγναντεύει.
Κι' ως τήν ξανοίξης κι' ως τη δεις, φεγγάρι, μί-
[λνός της,
Για τόν καύμο που με κρατάει, τόν πόνο που με
[παίρνει....

Κάνε φτερά, φεγγάρι μου, και παρηγόρησέ την.

Σπέτσες Αύγουστος 1905.

ΛΕΑΝΤΡΟΣ Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ

δύση στην Ελλάδα πολλά και σημαντικά μορφωτικά έργα, και μοναχός ίσχυρισμός μας είναι άφτός, πως μερικές βαθιές πληγές και οκνηρές στην Ελλάδα δέ γιατρεύονται όσο βασιλεύει τέτιας λογής διγλωσσία. Σήμερα λοιπόν ένα ύπάρχει ζήτημα, τουτό είναι καθόλου πραχτικό άκόμα να ξαναμπούν οι Έλληνες τώρα στα σωστά νερά ύστερα από πές έ- νός αιώνα στραδούδρομο ταξίδι; αν είναι πραχτικό, πως πρέπει να βαλθούνε;

Με τούτο έρχουμαι στο πιο αδύνατο μέρος της τηλεφτάιας συγγραφής του Χατζιδάκη. Θέλει ναί να φραχτεί ό πιο πέρα άρχαίσιμος της γραφτής (3), μά

γαλύτερη παρά τ' όρελός της. Τα κεφάλια που κλούδιανε δέν έχουν μετρημέ.

(3) Όπως δείξαμε πριν, ό Χαντζιδάκις μιλάει έτσι για ν' ρήχει στάχτη στα μάτια. Έργα φανερώνουν τόν άντρα. Όχι λόγια, και τα έργα του Χαντζιδάκιου είναι κλασικοφονότατα. Έπειτα, άς μς πεί, πόν ποτέ του σχολαστικό πολέμησε; Νά, σήμερα άκμάζει ό Μιστριώτης, σχολαστικός με ούρά, που ως πρόεδρος του Άρσάκειου βιτριολίζει τών κοριτσιών το νού άς τόν πολέμησει λοιπόν. Γιατί τάχα τό τόσο του πάθος με το Βερναρδάκη μοναχά, τό Ροΐδη, τήν Ψυχάρη, τόν Πάλλη, τόν Έφταλιώτη, τό

έπειτα πιστέβει πως πρέπει ν' άφεθούν κι' άς πν τα πράματα όπως πάνε, άφού τών Έλλήνων τούς ά- ρείσει ή σημερινή τους γραφή και με πελώρια πλειοψηφία καταδικάζαν τούς «Προδεφτικούς» (4). Νο-

Σωτηρίδης, μ' όλους όσους προσπάθησαν—πός λίγο, πός πολύ—να κάψουν του σχολαστικισμού τήν ύδρα; Δέν είναι, πολυς καιρός, ότα ρωτήθηκε ποί πρέπει να στηθεί το Δομ- πόλειο Πανεπιστήμιο, τί απάντησε; 'Απάντησε πως πρέπει να στηθεί στην Αθήνα γιατί δέ μπορεί ό Μιστριώτης από τήν πρωτεύουσα να λείψει.

(4) Ενν μοναχά έίχασε να πεί ό Χαντζιδάκις, το πως ή πελώρια πλειοψηφία λιγοστέβει. Έδώ κι' είκοσι τόσα χρόνια ή καθρέφουσα κυριαρχούσε άπόλυτα. Το Πανεπιστήμιο (προς ντροπή του) είχε αποκλείσει από τούς διαγωνισμούς τη δημοτική ή έφημεριδογραφία έτρεχε άχάλινωτη προς λαγαρισμένο κοντισμό για τα βιβλία ζητούσε ό κόσμος του Κόντου τη βούλλα πριν τυπωθών. Σήμερα ή πόηση δέ γράφεται παρά δημοτικά, το ίδιο και τα πιο πολλά δηγήματα, αν όχι όλα, μήτε της λείπουν έπιστημονικά βιβλία της δημοτικής. Οι έφημερίδες, αν και δειλά δειλά, πασπαλίζουν έδώ κι' εκεί πολλά δημοτικά παραγραφία. Δημοτικιστάδες έχουμε άξιωματικούς, παπάδες, ένα δεσπότη, δασκάλους, καθηγητάδες, γιατρούς, δικηγόρους, και

ΑΠΟ «ΤΑ ΤΕΤΡΑΔΙΑ ΤΗΣ ΝΙΟΤΗΣ» ΤΟΥ PENAN

Πρόσεξε, φίλε μου, μήπως χαθής από τήν πολυγλωσία. Γιατί επί τέλους πολυγλωσία θα π ή να ταξιδεύεις, να τριγυρνάς τόν κόσμο, να διασκεδά- ζης γυρίζει κανείς από κεί καθώς γυρίζει από τόν περίπατο κι αν, στόν κύκλο τών ιδεών, το να συ- χνάζεις τόν κόσμο δέ σημαίνει και πολύ για το φιλό- σοφο, ή πολυγλωσία τί άλλο είναι παρά ένα σύχνασμα του παλιού κόσμου; Βέβαια, δέ λέω πως τίποτα άπολύτως δέ μαθαίνει στο φιλόσοφο το σαλόνι. δυό πράματα λένε πως μς φέρνει το σαλόνι από τα δυό αυτά μόνο το ένα άξίζει. Το πρώτο είναι πως εξευγενίζει το χαρακτήρα και το ύφος το δεύτερο είναι πως δίνει τήν πείρα του ανθρώπου και του κόσμου. Το δεύτερο είναι πολύτιμο. Το πρώτο είναι άσήμαντο και άνοστο. Να μην άκούσω για τούς γραμματισμένους εκείνους του σαλονιού, με τα θαμπά και κανονικά λόγια, καθώς τούς έκαμε ό αιώνας του Ιάου Λουδοβίκου! Ο Κάντιος, ό Έρδε- ρος, ό Γκαίτε είτανε άνθρωποι του σαλονιού;

*

Η έντύπωση από το διάβασμα τών μεγάλων ρωμαντικών έργων (λ. χ. από το Λαμαρτίνο) είναι κουραστική δέν είναι γιομάτη και ώριμένη, κα- θώς όταν διαβάζεις το Ρακίνα, λ. χ. Έδώ βλέπεις πως το θέμα εξαντλήθηκε, πως ή σκέψη είναι βαλ- μένη στην κορνίζα της. Εκεί, εξ έναντίας, ύπάρχει κάτι άδειο, κάτι κούφιο, γιατί ή κορνίζα είναι άπέραντη. Η εικόνα δέν είναι δλώσωμη γυρεύεις άκόμα, πεινάς, μά με τούς κλασσικούς δέν πεινάς. Όλα είναι ίκανοποιημένα. Γιατί αυτοί είναι μετρη- μένοι, και οι ρωμαντικοί άκαταμέτρητοι. Όμως το άπέραντο είναι το πιο πολύ. Άγαπώ περισσότερο το άπέραντο αίσθημα του ρωμαντισμού από το περιορι- σμένο και ήσυχο αίσθημα του κλασσικού. Το ένα είναι ύπερβολή, το άλλο κύκλος.

*

Στα πρωτόγονα και άκαλλιέργητα έθνη γεν- νιούνται πιο πολύ μεγάλοι άνθρωποι φυσικά. Εκεί γεννιούνται πιο πολύ οι δυνατοί εκείνοι και ένεργη- τικοί φυσικοί άνθρωποι, τόσο άσυνήθιστοι, τόσο ξα- ναμμένοι, τόσο πρωτότυποι με τα μοναδικά τά- στραποβολήματα που φαίνονται πως πνε πέρ' από

μίζει λοιπόν και πως το ζήτημα αληθινά λύθηκε τώρα και πιά δέ μένει σήμερα παρά να καταλάβου- με πιά τα περιστατικά και πως γεννήθηκε ό τωρινός τύπος της γραφής (5). Φοβούμαι, έ εξαίρετος λό- γιος δέν καλοξάνοιζε μία σημαντική διαφορά γρα- φής γλώσσας και δημοτικής. Τη δημοτική ό κό- σμος τήν άφίνει μοναχή της, όπως και πρέπει. Αν- τίθετα, ή γραφή, γενικά μιλώντας, χρειάζεται

τούς έχουμε παντού, στην Αθήνα, Κορφούς, Βόλο, Πόλη, Κρήτη, Σύμο, Κύπρο, Κάιρο κτλ. Σιγανομουγγίζει μάλι- στα και κάτι σά σηκωμός εναντίον του σχολαστικισμού τών σχολιών. Η πλειοψηφία του Χαντζιδάκιου είναι δίχως άλλο πελώριος κολοσσός, μά με γλίνα όμως τα πόδια, που γλήγορα θαρρώ θα τσακιστούν και θα κατακυλίσει ό κολοσσός στόν πάτο.

(5) Με τέτιο συλλογισμό έπρεπε τότες οι συνέχρονι του Γαλιλαίου να λέν πως λύθηκε το ζήτημα όταν τόν κα- ταδίκασε ή πλειοψηφία, και πως πιά δέν έμενε παρά να καταλάβει ό κόσμος με τί τρόπο γεννήθηκε ή θεωρία της γήινης άκίνησις. Τέτιοι συλλογισμοί είναι ανόητοι έπιστη- μόνων ό έπιστήμονας δέν άναγνωρίζει παρά μία πλειοψη- φία κι' ένα βραχμάνα, τήν αλήθεια και το σωστό. Ρητό του έχει το e pur si muove.